

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыі Беларусі і музейзнаўства

УЗГОДНЕНА

Загадчык кафедры

_____ М.А.Бяспалая

_____” _____ 2017 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

_____ М.А.Яцэвіч

_____” _____ 2017 г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
ЭТНАЛОГІЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны (па напрамках)

Складальнік:

дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музейзнаўства, кандыдат
гістарычных навук, дацэнт А.М. Нароўская

Разгледжана і зацверджана

на пасяджэнні Савета ўніверсітэта 20 чэрвеня 2017 г.

пратакол № 10

Складальнік:

*Нароўская А.М., дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музэязнаўства
УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат
гістарычных навук, дацэнт;*

Рэцэнзенты:

*Кафедра этналогіі, музэялогіі і гісторыі мастацтваў УА “Беларускі
дзяржаўны ўніверсітэт”.*

*Л.У. Дамнянкова, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры
народнага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва УА “Беларускі дзяржаўны
ўніверсітэт культуры і мастацтваў”.*

Разгледжаны і рэкамендаваны да зацвярджэння:

*кафедрай гісторыі Беларусі і музэязнаўства
(пракол ад 29 сакавіка 2017 г. № 8);*

*Советом факультета інфармацыйна-дакументных камунікацый
(пракол ад 30 мая 2017 г. № 9)*

ЗМЕСТ

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	6
ЭТНАЛОГІЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ	
2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	9
2.1 План-конспект лекцыйнага курса	9
3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	14
3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў	14
4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	17
4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў	17
4.2 Пытанні для экзамена	17
5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	19
5.1 Тэматычны план	19
5.2 Асноўная літаратура	32
5.3 Дадатковая літаратура	34

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбна–метадычны комплекс па курсу “Этналогія і этнаграфія Беларусі” для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 12 “Музейная справа і ахова гісторыка–культурнай спадчыны” (па напрамках) распрацаваны ў адпаведнасці з Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адукацыі ад 13.01.2011 г.; адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1–23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка–культурнай спадчыны 2013 г.; тыпавым вучэбным планам і графікам адукацыйнага працэсу. Праграма вучэбнай дысцыпліны узгоднена з праграмамі іншых вучэбных дысцыплін, якія выкладаюцца на кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства.

Вучэбна-метадычны комплекс “Этналогія і этнаграфія Беларусі” прызначаны для студэнтаў I курса спецыяльнасці “музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны”.

Мэтай выкладання вучэбнай з’яўляецца вывучэнне студэнтамі этнічных працэсаў, фарміраванне этналагічных ведаў на падставе вывучэння дасягненняў сусветнай і айчыннай этналагічнай думкі.

Вывучэння курса “Этналогія і этнаграфія Беларусі” прадугледжвае вырашэнне шэрагу задач:

- разгледзець асноўныя тэарэтычныя кірункі этналагічнай навукі;
- прасачыць на канкрэтным гістарычным і сучасным матэрыяле станаўленне і развіццё этналогіі ў Беларусі, краінах Еўропы і ЗША;
- выявіць асаблівасці этнагенезу як беларускага этнасу, так і этнасаў іншых краін і кантынентаў;
- вызначыць залежнасць развіцця этнасу ад культурных, палітычных, эканамічных і іншых прычын.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнты павінны ведаць:

- асноўныя тэарэтыка-метадалагічныя праблемы, катэгорыі этналогіі і сутнасць асноўных этналагічных вучэнняў;
- навуковыя падыходы да асналізу этнічных з’яў, метады этналагічных даследаванняў;
- спецыфіку фарміравання і функцыянавання этнічнай карты Рэспублікі Беларусь;
- спецыфіку этнічных працэсаў, тэндэнцыі развіцця сучаснага свету.

Студэнты павінны ўмець:

- аналізаваць канкрэтныя этнічныя працэсы ў сучасным свеце і Рэспубліцы Беларусь;
- ацэньваць перспектывы развіцця сучасных этнічных працэсаў, прапаноўваць шляхі вырашэння ўзнікаючых праблем;
- ужываць на практыцы разнастайныя метады этналагічных даследаванняў.

Студэнты павінны валодаць:

– навыкамі набыцця, выкарыстання і абнаўлення сацыягуманітарных ведаў;

– навыкамі рэфлексіі, самаацэнкі, самакантролю;

– навыкамі крытычнага аналізу этнаграфічнай і этналагічнай інфармацыі.

Вучэбна-метадычны комплекс “Этналогія і этнаграфія Беларусі” распрацаваны з улікам пастаўленых задач і ўзгоднены з праграмамі іншых вучэбных дысцыплін, якія выкладаюцца на кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства (“Ахова гісторыка-культурнай спадчыны”, “Музеі Беларусі”, “Крыніцазнаўства” і інш.).

Да эфектыўных педагагічных метадык і тэхналогій, якія мэтазгодна выкарыстоўваць пры выкладанні дысцыпліны, адносяцца:

– гісторыка-тэматычны падыход;

– тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;

– камунікатыўныя тэхналогіі;

– метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, разнастайныя варыянты самастойнай работы пад кіраўніцтвам выкладчыка, вучэбна-метадычныя комплексы. Для правядзення семінарскіх заняткаў варта выкарыстоўваць метадыкі актыўнага навучання, метады малых груп, дыскусійныя формы.

На вывучэнне дысцыпліны вучэбным планам прадугледжана – 88 аўдыторных гадзін (лекцыі – 54 гадзіны, семінары – 34 гадзіны).

Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – экзамен.

ЭТНАЛОГИЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 План-канспект лекцый

Уводзіны

Месца курса ў сістэме гуманітарнай адукацыі як базавай дысцыпліны па спецыяльнасці “музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны”. Месца курса ў сістэме гістарычных дысцыплін. Сувязь курса “Этналогія і этнаграфія Беларусі з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі.

Мэта і задачы курса. Прадмет курса. Структура курса. Формы кантролю.

Раздзел I. Класіфікацыя этнічных супольнасцей свету

Тэма 1. Крыніцы і метады этналогіі

Крыніцы і метады этналагічных даследаванняў. Палявыя этнаграфічныя матэрыялы. Пісьмовыя крыніцы. Архіўныя і музейныя калекцыі. Дадзеныя сумежных навук: антрапалогіі, археалогіі, лінгвістыкі, фалькларыстыкі і г.д. Метады збору і апрацоўкі этнаграфічнай інфармацыі.

Тэма 2. Аб’ект, прадмет этналагічных даследаванняў

Этнічная тэрыторыя. Культура народаў як галоўны прадмет этналогіі. Этналагічны падыход да культуры. Этнас і мова. Этнічная свядомасць. Этнічныя стэрэатыпы паводзін. Этнонімы. Гістарычныя формы этнічных супольнасцей. Этнас у традыцыйным і індустрыяльным грамадствах. Праблема этнічных груп і міжэтнічных адносін. Этнічныя працэсы.

Тэма 3. Класіфікацыя культур у этналогіі

Паняцце класіфікацыя. Прынцыпы класіфікацыі. Класіфікацыя этнічных супольнасцей паводле тэрыторыі пражывання. Паняцце гісторыка-культурных этнаграфічных абласцей. Вялікая, сярэдняя, малыя гісторыка-культурныя этнаграфічныя вобласці.

Класіфікацыя паводле падабенства фізічнага аблічча. Паняцце антрапалагічнага тыпу. Вялікія і малыя расы. Падзел рас на мясцовыя антрапалагічныя тыпы. Прычыны ўтварэння антрапалагічных тыпаў. Роля экалагічнага асяроддзя, ізаляцыі, змешвання. Узнікненне вялікіх рас (еўрапеіднай, негроіднай, аўстралоіднай, мангалоіднай, амерыканскай).

Змешаныя расавыя тыпы. Значэнне антрапалагічнай класіфікацыі.

Класіфікацыя этнічных супольнасцей паводле роднасці моў. Паняцце моўнай роднасці. Іерархія лінгвістычных супольнасцей. Сусветныя лінгвістычныя сем'і. Лінгвістычныя групы. Значэнне лінгвістычнай класіфікацыі.

Класіфікацыя этнічных супольнасцей паводле падабенства гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Паняцце гаспадарча-культурнага тыпу. Іерархія гаспадарча-культурнага тыпу. Іерархія гаспадарча-культурных тыпаў. Значэнне гаспадарча-культурнай класіфікацыі.

Раздзел II. Гісторыя этналогіі

Тэма 4. Этнаграфічныя веды на Старажытным Усходзе і ў антычным свеце

Этнаграфічныя веды ў Старажытным Егіпце, Месапатаміі і Іране. Этналагічныя канцэпцыі ў Бібліі. Канцэпцыя залатога веку Гесіода. “Усход” і “Заход” Геродота, геродотавы “неўры”. Ідэя антрапасацыягенезу ў Дэмакрата. “Геаграфічны дэтэрмінізм” Гіпакрата. Этналагічныя погляды Тацыта. Ідэі прагрэсу грамадства ў Лукрэцыя Кара.

Тэма 5. Этнаграфічныя веды ў сярэдневяковай Еўропе

Этнаграфічныя звесткі ў Іардана, Пракопія Кесарыйскага, Канстанціна Парфірагенета. Прагматычнае разуменне этнаграфіі ў Канстанціна Парфірагенета. Кніга Марка Пола і яе ўплыў на еўрапейскую навуковую думку.

Тэма 6. Этнаграфічныя веды ў Еўропе XVI – першай палове XIX ст.

Вялікія геаграфічныя адкрыцці і іх этналагічнае асэнсаванне. Канцэпцыя “шчаслівага дзікуна” П. Марціра. Ідэі гістарычнага працэсу Дж. Віко, Ж. Кандарсэ, А. Фергюсана. Французскія асветнікі: Д. Дзідро, Ф. Вальтэр, Ж.-Ж. Русо. Этналагічныя канцэпцыі І.Г. Гердэра: ідэя натуральнага паходжання моў і этнасаў, крытыка еўропацэнтрызму. Філасофія нацыі І. Фіхтэ. Вучэнне аб мовах В. фон Гумбальда. Асноўныя ідэі “міфалагічнай школы”. Я. і В. Грым, М. Мюлер, А. Кун.

Эвалюцыянізм. Асноўныя пастулаты эвалюцыянізму Дж. Мак-Ленана. Канцэпцыя паходжання рэлігіі Д. Лебака. Канцэпцыя прагрэсу Э. Тэйлара. Анімістычная канцэпцыя паходжання рэлігіі Л.Г. Моргана. Позні эвалюцыянізм: Э. Хан, Д. Фрэзер і інш.

Дыфузіянізм. Сутнасць канцэпцыі. Вытокі: Ф. Ратцэль. Культурная міфалогія Л. Фрабениуса. “Культурнае кола” Ф. Грэбнера. Тэорыя “прамонатэізму” В. Шмідта. “Гіпердыфузіянізм” Г. Эліота-Сміта і У. Пэры. Сучасны дыфузіянізм: ідэі і эксперыменты Т. Хеердала.

Французская сацыялагічная школа: Э. Дзюркгейм, М. Мос, Л. Леві-Бруль.

Функцыяналізм і структуралізм: Б. Маліноўскі, А. Радкліф-Браўн. Прынцып “бінарных апазіцый”. Вывучэнне сістэм сваяцтва. Метад К. Леві-Строса.

Этнасіхічны кірунак: М. Лацарус, К. Лебон, В. Вунд. Этнаграфічныя сюжэты З. Фрэйда. Канцэпцыя “культурнага рэлятывізму” Ф. Боаса. “Культурныя патэрны” Р. Бенедыкт. Этнаграфія дзяцінства ў працах М. Мід.

Марксізм у этнаграфіі. Этнаграфічныя сюжэты ў К. Маркса і Ф. Энгельса. Тэорыя этнасу і этнічных працэсаў у працах Ю.У. Брамля. “Інфармацыйнае” разуменне этнасу ў С.А. Аруцёнава. Тэарэтычная сістэма Л.М. Гумілёва. Канцэпцыя этнаферы і пасіянарнасці.

Раздзел III. Этнічныя супольнасці свету

Тэма 7. Этнічныя супольнасці Аўстраліі і Акіяніі

Абарыгены Аўстраліі, іх паходжанне, антрапалагічны тып, мова. Матэрыяльная культура. Сацыяльная арганізацыя: племя, братрыя, род, сям’я. Герантакратыя. Сістэма выхавання. Асаблівасці духоўнай культуры абарыгенаў Аўстраліі. Тасманійская праблема.

Этнічная супольнасці Меланезіі. Этнічны склад насельніцтва. Антрапалагічны тып. Асаблівасці сацыяльнай арганізацыі. Таемныя мужчынскія саюзы. Рэлігійныя вераванні. Уяўленні аб “мана”. Этнасы папуа. Антрапалагічны тып. Феномен “бігмэнства”. Татэмізм і культ продкаў.

Этнічныя супольнасці Палінэзіі. Этнічны склад. Антрапалагічны тып. Моўная сітуацыя. Сацыяльная арганізацыя. Дзяржаўныя ўтварэнні. Культ правадыроў. Табу.

Этнічныя супольнасці Мікранэзіі. Антрапалагічны тып. Асаблівасці гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Сацыяльная арганізацыя. Характар сям’і. Жаночыя саюзы. Духоўная культура. Пачатковая пісьменнасць. Своеасаблівасць рэлігіі. Элементы шаманізму. Фарміраванне англа-аўстралійцаў і англа-новазеландцаў.

Тэма 8. Этнічныя супольнасці Амерыкі

Праблема першапачатковага засялення Амерыкі. Моўная і антрапалагічная сітуацыя да Вялікіх геаграфічных адкрыццяў. Гаспадарча-культурныя тыпы Паўночнай Амерыкі. Арктычныя паляўнічыя і рыбаловы. Эскімосы і алеуты. Гаспадарчая дзейнасць і матэрыяльная культура. Рэлігія і

прамысловыя культуры. Збіральнікі Каліфорніі. Спецыфіка матэрыяльнай культуры. Рэлігійныя ўяўленні.

Паляўнічыя прэрыі. Матэрыяльная культура. Племянная арганізацыя. Фарміраванне ваеннай дэмакратыі. Аседлыя рыбаловы паўночна-заходняга ўзбярэжжа. Спецыфіка прыродных умоў і іх уплыў на матэрыяльную культуру і сацыяльную арганізацыю. Патрыярхальнае рабства.

Ручныя земляробы. Паўночная Амерыка. Спецыфіка полаўзроставага падзелу працы і яе ўплыў на сацыяльную арганізацыю. Авачыра іракезаў. Індзейцы “пуэбла”. Родава-племянная сістэма. Спецыфіка рэлігійнага жыцця.

Гаспадарча-культурныя тыпы Паўднёвай Амерыкі. Земляробства. Марскія рыбаловы і збіральнікі. Асаблівасці антрапалагічнага тыпу. Сацыяльная арганізацыя. Паселішча і жыллё. Ваяўнічы характар культуры. Асаблівасці антрапалагічнага тыпу.

Цывілізацыі Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі. Цывілізацыя майя. Гарады-дзяржавы. Сацыяльная структура. Рэлігійны культ. Дзяржава ацтэкаў. Асаблівасці сацыяльнай структуры. Рэлігійны культ і яго ўплыў на характар усёй цывілізацыі. Імперыя інкаў. Асаблівасці гаспадарчай базы інскай цывілізацыі. Сацыяльна-каставы строй. Сістэма трансляцыі інфармацыі. Кіпу. Выявы ў пустыні Наска. Фарміраванне сучаснага насельніцтва Амерыкі.

Тэма 9. Этнічныя супольнасці Афрыкі

Антрапалагічны склад насельніцтва. Еўрапеіды. Негроіды. Негрыльскі, эфіопскі і бушменскі расавыя тыпы. Лінгвістычная сітуацыя. Гістарычна-культурныя рэгіёны. Этнічная гісторыя: кароткі агляд. Гаспадарча-культурныя тыпы трапічнай і Паўднёвай Афрыкі.

Паляўнічыя і збіральнікі. Негрылы. Паселішча і жыллё. Грамадскія адносіны. Рэлігія: прамысловыя культуры. Бушмены. Сацыяльная арганізацыя. Рэлігійныя культуры. Мастацкая культура.

Жывёлаводы. Фульбэ, туарэгі, масаі, гатэнтоты. Агульная характарыстыка афрыканскай жывёлагадоўлі. Матэрыяльная культура. Каставы строй. Становішча жанчыны. Духоўная культура.

Ручныя земляробы трапічных лясоў і саван. Тэхналогія культуры земляробства. Сезонны характар земляробства. Рамёствы. Ткацтва. Паселішча і жыллё. Адзенне. Сацыяльная структура. Таемныя мужчынскія і жаночыя саюзы. Рэлігійныя ўяўленні. Культ продкаў. Фетышызм.

Этнасы Паўночнай і Паўночна-Усходняй Афрыкі. Асаблівасці земляробства ў даліне Ніла. Садаводства ў краінах Магрыба. Рамёствы. Рэлігійная сітуацыя. Рэшткі даісламскіх культураў. Хрысціяне-копты. Спецыфіка традыцыйнай культуры народаў Паўночна-Усходняй Афрыкі.

Тэма 10. Этнічныя супольнасці Азіі

Этнасы Заходняй Азіі. Этнічны склад насельніцтва. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя. Традыцыйная матэрыяльная культура. Паселішча. Жыллё. Іслам і яго ўплыў. Спецыфіка сацыяльнага жыцця і духоўнай культуры яўрэяў. Інстытут равіната. Традыцыйныя абрады і святы яўрэяў.

Этнічныя супольнасці Паўднёвага Каўказа. Антрапалагічная і лінгвістычная характарыстыка. Рэлігія. Матэрыяльная культура. Паселішчы і жыллё. Патрыярхальны характар сямейных адносін.

Этнічныя супольнасці Сярэдняй Азіі. Этнічны склад насельніцтва. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя. Традыцыйныя формы гаспадарчых заняткаў. Феномен махаля.

Этнічныя супольнасці Паўднёвай Азіі. Этнічная гісторыя. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыя. Гаспадарча-культурныя тыпы: паляўнічыя і збіральнікі, ручныя земляробы, жывёлаводы. Паходжанне індуізму. Брахманізм і каставы лад грамадства. Асноўныя прынцыпы джайнізму і будызму.

Народы Паўднёва-Усходняй Азіі. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыя. Гаспадарча-культурныя тыпы. Паляўнічыя і збіральнікі (кубу, семангі). Ручныя земляробы (сеноі, даякі і гд.). Рамёствы. Паселішча і жыллё. Традыцыйныя святы.

Этнічныя супольнасці Усходняй Азіі. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыя. Кітайская мова і феномен іерагліфічнай пісьменнасці, яго роля ў развіцці культуры народаў рэгіёна. Этнічная гісторыя.

Гаспадарча-культурныя тыпы. Айны – аседлыя рыбаковы і збіральнікі. Айнскі антрапалагічны тып. Спецыфіка гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Жавёлаводы Цэнтральнай Азіі. Паселішча, жыллё. Харчаванне. Адзенне. Духоўная культура манголаў. Кітайцы, карэйцы, японцы. Рамёствы. Паселішчы і жыллё. Спецыфіка рэлігійных уяўленняў кітайцаў. Асноўныя прынцыпы даасізму. Астралогія і геамантыя. Канфуцыянства. Сямейна-родавыя культы. Спецыфіка духоўнай культуры японцаў. Дзэн-будызм і яго ўплыў на фарміраванне японскага светапогляду і эстэтычных прынцыпаў.

Этнічныя супольнасці Сібіры. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя. Традыцыйныя гаспадарча-культурныя тыпы. Жывёлаводы і земляробы Заходняй Сібіры, Алтаю і Прыбайкалля. Аседлыя рыбаковы. Паляўнічыя-аленяводы лясной зоны. Аленяводы тундры. Арктычныя паляўнічыя. Шаманізм. Сямейна-родавыя культы. Прамысловыя культы. Змены ў жыцці народаў Сібіры ў сувязі з яе каланізацыяй.

Тэма 11. Этнічныя супольнасці Еўропы

Класіфікацыя этнічных супольнасцей Еўропы: антрапалагічная, лінгвістычная, гаспадарча-культурная. Гісторыка-культурныя вобласці.

Этнічныя супольнасці Заходняй Еўропы. Этнічная гісторыя і сучасная этнапалітычная сітуацыя ў буйнейшых краінах Заходняй Еўропы. Этнічныя праблемы Італіі, Іспаніі, Францыі, Вялікабрытаніі, Бельгіі, Славакіі, Румыніі, югаслаўскі крызіс. Раманскія народы Заходняй Еўропы. Традыцыйная матэрыяльная і духоўная культура. Германскія народы. Гістарычны лёс кельтаў. Фальклор і музычнае мастацтва. Сучаснае кельтскае адраджэнне.

Этнічныя супольнасці заходніх і паўднёвых славян. Гаспадарка, плужнае земляробства. Агародніцтва, сааааводства. Жывёлагадоўля. Пчаларства. Рыбалоўства. Развіццё прамысловасці. Урбанізацыя. Тыпы сельскіх пасяленняў. Тыпы жылля. Традыцыйны касцюм. Грамадскія і сямейныя традыцыі. “Задруга” паўднёвых славян. Малая сям’я.

Этнічныя супольнасці Усходняй Еўропы. Народы Прыбалтыкі. Эстонцы. Сету. Традыцыйныя заняткі. Тэхналогія земляробства і культуры. Рыбалоўства. Паселішча і жыллё. Адзенне. Ежа. Традыцыйныя святы. Латышы. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны. Традыцыйная матэрыяльная культура. Летувісы. Этнічная гісторыя. Гісторыка-этнаграфічны падзел. Жэмайцыя і Аўкшайцыя. Традыцыйная матэрыяльная культура. Падабенства матэрыяльнай і духоўнай культуры літоўцаў і беларусаў.

Этнічныя супольнасці Беларусі. Месца ў сістэме лінгвістычнай і антрапалагічнай класіфікацыі. Этнічныя меншасці. Рускія. Палякі. Украінцы. Яўрэі. Татары. Іншыя этнічныя групы. Паходжанне і асаблівасці культуры. Традыцыі міжэтнічных адносін у Беларусі.

Этнічныя супольнасці Украіны і Молдовы. Украінцы. Праблема паходжання, антрапалагічны тып, дыялектныя адрозненні. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны. Традыцыйныя заняткі. Земляробства: тэхналогія і асноўныя культуры. Рамёствы. Паселішча і жыллё. Адзенне. Спецыфіка ўкраінскага харчавання. Традыцыйная духоўная культура. Крымскія татары. Праблема паходжання і гістарычны лёс. Традыцыйная культура. Малдаване. Паходжанне. Спецыфіка гаспадаркі. Паселішча і жыллё. Гагаузы.

Этнічныя супольнасці Поўначы Усходняй Еўропы. Этнічны, антрапалагічны і лінгвістычны склад. Саамы. Спецыфіка традыцыйнай культуры. Карэлы. Паходжанне. Этнаграфічныя групы. Традыцыйныя заняткі. Земляробства. Паселішча, жыллё. Адзенне. Комі-зырыяне і Комі-пермякі. Спецыфіка гаспадарчай дзейнасці. Традыцыйныя рэлігійныя вераванні.

Этнічныя супольнасці Еўрапейскай Расіі. Дыялектны і гісторыка-этнаграфічны падзел. Казакі, паморы, аднадворцы, мешэра, палехі, саяны і г.д. Стараверы. Традыцыйныя заняткі. Спецыфіка земляробства і жывёлагадоўлі. Рамёствы. Паселішчы і жыллё. Адзенне. Ежа. Сацыяльныя адносіны. Калым. Рэшткі язычаскіх вераванняў.

Раздзел II. Гісторыя этнаграфічнага вывучэння Беларусі

Тэма 12. Асноўныя этапы этнічнай гісторыі

Перыядызацыя этнічнай гісторыі Беларусі. Засяленне тэрыторыі Беларусі. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва Беларусі ў эпоху каменнага веку. Рассяленне індаеўрапейцаў. Змены ў гаспадарцы і матэрыяльнай культуры насельніцтва Беларусі ў бронзавым і раннім жалезным веку. Масавое рассяленне

Тэма 13. Першыя пісьмовыя звесткі пра Беларусь і яе насельніцтва

Этнаграфічныя звесткі ў летапісных крыніцах («Аповесць мінулых гадоў», «Хроніка Быхаўца», «Баркулабаўскі летапіс» і г. д.). Працы М. Стрыйкоўскага, З. Герберштэйна, А. Гваньіні, Я. Ласіцкага, С. Рысінскага, М. Ліцвіна як гістарычна-этнаграфічныя крыніцы.

Тэма 14. Этнаграфічнае даследаванне Беларусі ў канцы XVIII- першай палове XIX ст.

Экспедыцыі І. Ляпёхіна і У. Севергіна. Праца А. Меера. З. Даленга-Хадакоўскі. Фальклорныя зборнікі Я. Чачота. Этнаграфічныя звесткі ў творах У. Сыракомлі і П. Шпілеўскага. Праграма для збору этнаграфічных звестак Рускага геаграфічнага таварыства. Публікацыі А. Кіркора і М. Анімеле ў «Этнаграфічным зборніку».

Тэма 15. Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў другой палове XIX ст.- пачатку XX ст

Фальклорныя зборнікі І. Насовіча. Працы П. Бяссонава, М. Дзмітрыева, Ю. Крачкоўскага. Этнаграфічная праграма П. Шэйна. Карэспандэнты П. Шэйна: М. Нікіфароўскі, А. Багдановіч. Навуковая дзейнасць Е. Раманава. Этнаграфічныя зборнікі У. Дабравольскага. Навуковыя працы М. Доўнара-Запольскага. Беларускі фальклор у зборніках М. Федароўскага. Пашырэнне тэматыкі этнаграфічных даследаванняў. А. Сержпутоўскі і І. Сербай. «Беларусы» Я. Карскага.

Тэма 16. Этнаграфія Беларусі ў міжваенны перыяд

Стварэнне навуковых этнаграфічных устаноў у БССР. Краязнаўчы рух і збор этнаграфічных звестак. «Курс беларусазнаўства». Працы І. Сербавы, А. Сержпутоўскага, А. Шлюбскага, В. Ластоўскага, Я. Лёсіка, Н. Лебедзевы, М. Нікольскага. Этнаграфічнае вывучэнне Заходняй Беларусі. Беларускі музей у Вільні.

Тэма 17. Этнаграфія Беларусі ў другой палове XX – пачатку XXI ст

Стварэнне Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Асноўныя кірункі развіцця этнаграфічных даследаванняў: вывучэнне

гістарыяграфіі, этнічнай гісторыі, традыцыйнай матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў. Стварэнне Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту. Энцыклапедыя «Этнаграфія Беларусі». Выданне серыі “Беларусы”.

Раздзел V. Традыцыйная культура беларусаў

Тэма 18. Традыцыйныя заняткі беларусаў

Земляробства. Сістэма земляробства. Сельскагаспадарчыя культуры. Земляробчыя прылады працы. Жывёлагадоўля. Рыбалоўства і паляванне. Бортніцтва, пчаларства. Збіральніцтва. Транспартныя сродкі. Рамёствы і промыслы. Дрэваапрацоўка. Ткацтва. Пляценне. Кавальства. Ганчарства. Гарбарства.

Тэма 19. Традыцыйны грамадскі лад жыцця

Формы сацыяльнай арганізацыі. Сельская абшчына. Функцыі сельскай абшчыны. Яе эвалюцыя. Абшчынныя звычаі. Талака. Сябрына. Бонда. Вячоркі. Ігрышча. Грамадскія аб’яднанні беларусаў. Традыцыйныя каляндарныя абрады. Каляды. Гуканне вясны, Юр’я, Вялікдзень, Сёмуха, Купалле, Зажынкi і Дажынкi, Дзяды.

Тэма 20. Гістарычныя тыпы пасяленняў

Тыпы паселішчаў: вёскі, засценкі, ваколіцы, фальваркі, хутары, мястэчкі. Дысперсны (рассеяны) і кампактны характар рассялення. Варыянты планіроўкі. Сялянская сядзіба. Жыллё і гаспадарчыя пабудовы. Планіроўка сядзібы. Вяночны і пагонны двор. Іншыя варыянты планіроўкі.

Тэма 21. Традыцыйнае беларускае жыллё

Традыцыйная сялянская сядзіба. Эвалюцыя развіцця традыцыйнага жылля. Гаспадарчыя пабудовы. Унутраная планіроўка жылля. Печ. Чырвоны кут. Мэбля. Сродкі асвятлення: светач, лучнік. Развіццё ўнутранай планіроўкі ў другой палове XIX ст. Трохкамернае жыллё і яго характарыстыка. Мэбля і яе рэгіянальныя асаблівасці ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Тэма 22. Жыллё ў звычаях і абрадах беларусаў

Абрады і звычаі, звязаныя з будаўніцтвам жылля. Выбар месца. Нарыхтоўка будаўнічага матэрыялу. Рэгіянальныя асаблівасці будаўніцтва жылля. Ідэаграмы пры будаўніцтве жылля. Прадметы інтэр’ера ў вясельных абрадах беларусаў. Чырвоны кут у радзінных абрадах беларусаў. Прадметы інтэр’ера ў пахавальных абрадах беларусаў. Вокны і дзверы ў абрадах беларусаў.

Тэма 23. Беларускі народны касцюм

Асноўныя крыніцы па вывучэнні касцюма эпохі феадалізму. Касцюм у работах этнографу канца XIX – пачатку XX ст. Традыцыйны жаночы і мужчынскі касцюм беларусаў. Галаўныя ўборы. Паясы. Абутак. Зімовае адзенне. Святочнае адзенне. Рэгіянальныя асаблівасці традыцыйнага адзення.

Тэма 24. Сям'я і сямейныя традыцыі

Гістарычныя формы сям'і. Вялікая сям'я. Яе структура, сістэма кіравання, маёмасныя адносіны. Падзел вялікіх сем'яў на малыя. Тыпы малой сям'і. Становішча жанчыны ў сям'і. Спадчыннае права. Традыцыйная сістэма выхавання. Сямейныя абрады. Радзінныя абрады. Вясельныя абрады. Пахавальная абраднасць. Абрады памінання продкаў.

Тэма 25. Традыцыйныя промыслы і рамёств

Размежаванне паняццяў “промыслы” і “рамёствы”. Рыбалоўства. Паляўніцтва. Паляўнічае звычайнае права. Развіццё бортніцтва ў Беларусі. Ганчарства і яго формы. Асноўныя цэнтры ганчарства ў Беларусі. Сталярства. Цяслярства. Бандарства. Гарбарства.

Тэма 26. Транспартныя сродкі беларусаў

Гужавы транспарт. Характарыстыка асноўных відаў летняга і зімнага гужавога транспарту. Грузавы і выязны транспарт. Палазны транспарт і яго рэгіянальныя асаблівасці. Рачны транспарт і яго рэгіянальныя асаблівасці. Суднабудаўніцтва ў Беларусі.

Тэма 27. Традыцыйная культура харчавання

Штодзённая і абрадавая ежа. Мучныя стравы. Стравы з гародніны. Традыцыйныя мясныя і малочныя стравы. Традыцыйныя напоі. Сезонныя асаблівасці харчавання. Тэхналогія прыгатавання. Прадметы хатняга начыння.

Тэма 28. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны Беларусі

Этнаграфічнае вывучэнне і картаграфаванне разнастайных кампанентаў матэрыяльнай і нематэрыяльнай культуры Беларусі ў XIX – пачатку XX ст. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны і іх характарыстыка: Паазер'е, Падняпроўе, Цэнтральная Беларусь, Панямонне, Заходняе і Усходняе Палессе. Этнакультурныя комплексы на паграніччы суседніх рэгіёнаў.

Тэма 29. Традыцыйная духоўная культура беларусаў

Народныя веды. Астраномія і касмалогія. Метэаралогія. Земляробчы каляндар. Метралогія. Народная медыцына. Калядныя, валачобныя,

Купальскія, жніўныя песні. Сямейна-абрадавая паэзія. Вясельныя і радзінныя песні. Галашэнні. Гістарычныя песні. Казкі. Загадкі, прыказкі, прымаўкі. Народныя музычныя інструменты. Народнае харэаграфічнае мастацтва. Карагоды. Традыцыйныя народныя танцы. Тэатральнае мастацтва. Батлейка. Выяўленчае мастацтва. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Семантыка традыцыйных мастацкіх вобразаў. Традыцыйныя рэлігійныя ўяўленні беларусаў. Дахрысціянскія вераванні. Сучасная канфесіянальная сітуацыя.

Тэма 30. Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны ў Беларусі

Рускія. Рускія-стараверы. Асаблівасці матэрыяльнай культуры. Традыцыйныя заняткі. Палякі. Спецыфіка фарміравання групы. Польская мова і культура ў гісторыі Беларусі. Украінцы. Асаблівасці іх традыцыйнай культуры. Літоўцы і іх культура. Яўрэі. Гісторыя фарміравання. Асаблівасці матэрыяльнай культуры і традыцыйных заняткаў. Грамадскі быт. Культура яўрэяў Беларусі. Татары. Асаблівасці фарміравання. Матэрыяльная культура і заняткі. Мова і духоўная культура. Іншыя этнічныя групы.

Складванне традыцый этнаканфесіянальнай талерантнасці ў XV-XVI стст. Міжэтнічныя адносіны ў XIX – пачатку XX ст. Формы нацыянальна-культурнай аўтаноміі этнічных груп у БССР у 1920-30-я гг. Сучаснае становішча этнічных груп і міжэтнічных адносін.

3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

Семінарскія заняткі разлічаны на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай, рабіць неабходныя нататкі, імкнуцца да стварэння пэўных абагульненняў на падставе набытага фактычнага матэрыялу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у абмеркаванні.

Семінарскія заняткі № 1 Класіфікацыя культур у этналогіі

1. Этнічная карта свету. Прынцыпы навуковай класіфікацыі народаў свету
2. Геаграфічная класіфікацыя
3. Антрапалагічная класіфікацыя
4. Лінгвістычная класіфікацыя
5. Гаспадарча-культурная класіфікацыя. Гісторыка-этнаграфічныя вобласці

Літаратура:

Арутюнов, С.А. Народы и культуры. Развитие и взаимодействие/ С.А. Арутюнов. - М: Наука, 1989. – 247 с.

Арутюнов, С.А. Язык и этнические процессы // Расы и народы. Вып. 15. М., 1985. – С. 30—55.

Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник / С.И. Брук. - М: Наука, 1981. – С. 165.

Козлов В.И. О классификации этнических общностей // Исследования по общей этнографии. – М: Наука, 1979. – С. 15.

Народы мира. Этнографические очерки. М., 1954-1976. (многотомник)

Народы мира: Этнографические очерки. Численность и расселение народов мира. М., 1962. – 484 с.

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Миськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. – 484 с.

Семінарскія заняткі № 2 Этнічныя супольнасці Аўстраліі і Акіяніі

1. Этнакультурнае раянаванне і асноўныя праблемы этнагенеза

2. Народы Аўстраліі
3. Народы Меланэзіі і Мікранэзіі
4. Народы Палінэзіі
5. Еўрапейская каланізацыя і сучасныя этнічныя працэсы

Літаратура:

Артемова, О.Ю. Прошлое и настоящее коренных австралийцев // Расы и народы. – Вып. 10. – М.: Наука, 1980. – С. 86-107.

Бенрдт, Р.Н., Бенрдт, К.Х. Мир первых австралийцев. – М.: Наука, 1981. Бутинов, Н.А. Папуасы Новой Гвинеи (хозяйство, общественный строй) // Н.А. Бутинов. - М.: Наука, 1968. - 254 с.

Бутинов, Н.А. Социальная организация полинезийцев // Н.А. Бутинов. - М.: Наука, 1985. - 224 с.

Кабо, В.Р. Тасманийцы и тасманийская проблема // В.Р. Кабо. – М.: Наука, главная редакция восточной литературы, 1975. – 200 с.

Роуз, Ф. Аборигены Австралии (Их прошлое и настоящее) // Ф. Роуз.. – М.: Наука, 1981. – 160 с.

Роуз, Ф. Аборигены Австралии. Традиции и общество // Ф.Роуз. – М.: Прогресс, 1989. – 320 с.

Токарев, С.А. Религия в истории народов мира // С.А. Токарев. – Издание 4-е, испр. и перераб. – М.: Издательство политической литературы, 1986. – 576 с. (С.40-98).

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Миськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. – 484 с.

Семінарскія заняткі № 3 **Этнічныя супольнасці Амерыкі**

1. Этнічная карта Амерыкі
2. Этнакультурнае раянаванне, этнагенез і этнічная гісторыя
3. Карэннае насельніцтва Паўночнай Амерыкі
4. Матэрыяльная культура арктычных паляўнічых і рыбаловаў
5. Эскімосы і алеуты
6. Рэлігія і прамысловыя культуры

Літаратура:

Этнография: Учебник / Под ред. Ю. В. Бромлея и Г. Е. Маркова. — М.: Высш. школа, 1982. — 320 с.

Бурстин, Д. Американцы: национальный опыт // Д.Бурстин. - М: Прогресс – Литера, 1993. - 624 с.

Исторические судьбы американских индейцев. Проблемы индеанистики. Отв. ред. В.А. Тишков. М: Наука, 1985. — 349 с.

Николаев, В. Д. Американцы: Очерки // В.Д. Николаев.. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Советский писатель, 1985. — 479 с.

Уайт, Д.М. Индейцы Северной Америки: Быт, религия, культура // Д.М. Уайт.- М., 2006. — 314 с.

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Миськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. — 484 с.

Семінарскія заняткі № 4 **Этнічныя супольнасці Амерыкі**

1. Цывілізацыі Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі
2. Дзяржава ацтэкаў
3. Асаблівасці сацыяльнай структуры
4. Рэлігійны культ і яго ўплыў на характар цывілізацыі
5. Імперыя інкаў
6. Асаблівасці гаспадарчай базы інскай цывілізацыі
7. Еўрапейская каланізацыя і сучасная этнічная сітуацыя

Літаратура:

Аверкиева, Ю.П. Индейцы Северной Америки. От родового общества к классовому // Ю.П. Аверкиева. - М: Наука, 1974. — 348 с.

Америка после Колумба. М: Наука, 1992. — 272 с.

Народы мира: Этнографические очерки. Народы Америки. Т. 1, 2. М., 1959.

Нации Латинской Америки. Формирование. Развитие. М: Наука, 1964. — 444 с.

Нерсесов Я.И. 250 веков доколумбовой Америки: Эксперим. учеб. Пособие // Я.И. Нерсесов. - М: МИРОС, 1997. — 320 с.

Проблемы истории и этнографии Америки: Сб. статей. М: Наука, 1979. — 279 с.

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Миськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М., 2005. — 484 с.

Семінарскія заняткі № 5 **Этнічныя супольнасці Афрыкі**

1. Этнагенэз і этнічная гісторыя народаў Афрыкі
2. Народы Паўночнай і Паўночна-Усходняй Афрыкі
3. Спецыфіка традыцыйнай культуры народаў Паўночна-Усходняй Афрыкі
4. Гаспадарча-культурныя тыпы трапічнай і Паўднёвай Афрыкі
5. Рэлігійныя культы і ўяўленні

6. Еўрапейская каланізацыя і сучасная этнічная сітуацыя

Літаратура:

Бейлис, В.А. Традиция в современных культурах Африки // В.А. Бейлис. - М: Наука, 1986.- 248 с.

Львова, Э.С. Этнография Африки // Э.С. Львова. - М: Изд-во МГУ, 1984. – 246 с.

Традиционные культуры африканских народов – прошлое и настоящее. М: Изд-во Восточная литература, 2000. - 272 с.

Шпажников, Г.А. Религии стран Африки // Г.А. Шпажников. - М: Наука, 1981. – 365 с.

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Мыськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. – 484 с.

Семінарскія заняткі № 6 Этнічныя супольнасці Азіі

1. Народы Заходняй Азіі. Этнічная гісторыя і сучаснасць
2. Традыцыйная матэрыяльная культура
3. Этнічныя супольнасці Паўднёвага Каўказа
4. Антрапалагічная і лінгвістычная характарыстыка
5. Патрыярхальны характар ямейных адносін
6. Этнічныя супольнасці Сярэдняй Азіі
7. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя
8. Традыцыйныя формы гаспадарчых заняткаў

Літаратура:

Марков, Г.Е. Кочевники Азии // Г.Е. Марков. - М: Изд-во Московского ун-та, 1976. – 319 с.

Народы мира: Этнографические очерки. Народы Передней Азии. М: Изд-во АН СССР, 1957. – 615 с.

Народы мира: Этнографические очерки. Народы Юго-Восточной Азии. М: Наука, 1966.- 762 с.

Социальная история народов Азии. М., 1975. – 272 с.

Шпажников, Г.А. Религии стран Западной Азии // Шпажников Г.А. -. М: Наука, 1976.- 327 с.

Шпажников, Г.А. Религии стран Юго-Восточной Азии // Г.А. Шпажников. -. М: Наука, 1980. – 247 с.

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Мыськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. – 484.

Семінарскія заняткі № 7
Этнічныя супольнасці Азіі

1. Народы Паўднёвай Азіі.
2. Этнічная гісторыя і сучаснасць
3. Характарыстыка гаспадарча-культурных тыпаў
4. Этнічныя супольнасці Усходняй Азіі
5. Гаспадарча-культурныя тыпы
6. Спецыфіка духоўнай культуры японцаў
7. Духоўная культура кітайцаў, карэйцаў

Літаратура:

- Васильев, Л. С. Культы, религии, традиции в Китае // Л.С. Васильев. - 2-е изд. М: Изд-во «Восточная литература» РАН, 2001. - 488 с.
- Марков, Г.Е. Кочевники Азии. Структура хозяйства и общественной организации // Г.Е. Марков. - М.: МГУ. 1976. - 320 с.
- Народы мира: Этнографические очерки. Народы Юго-Восточной Азии. М: Наука, 1966. - 762 с.
- Народы мира: Этнографические очерки. Народы Южной Азии. М: Изд-во Акад. Наук СССР, 1963. – 964 с.
- Чебоксаров, Н.Н. Этническая антропология Китая // Н.Н. Чебоксаров. - М: Наука, 1982. – 301 с.
- Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Миськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. – 484 с.

Семінарскія заняткі № 8
Этнічныя супольнасці Еўропы

1. Народы Заходняй Еўропы
2. Этнічная гісторыя этнасаў Заходняй Еўропы
3. Матэрыяльная культура народаў Заходняй Еўропы
4. Духоўная культура
5. Народы Цэнтральнай Еўропы: этнічная гісторыя
6. Матэрыяльная і духоўная культура
7. Этнічныя працэсы і міжэтнічныя адносіны ў сучаснай Еўропе

Літаратура:

- Брак у народов Северной и Северо-Западной Европы М: Наука, 1990. – 176 с.

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Зимние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1973. — 352 с.

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Весенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1977. — 360 с.

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Летне-осенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1978. — 296 с.

Культура и быт зарубежной Европы. Этнографические исследования М: Наука, 1967. — 246 с.

Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Мыськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. — 484 с.

Семінарскія заняткі № 9 Этнічныя свупольнасці Еўропы

1. Народы Паўночнай Еўропы: этнічная гісторыя
2. Традыцыйная і духоўная культура
3. Народы Паўднёвай Еўропы: этнічная гісторыя
4. Традыцыйная і духоўная культура
5. Народы Усходняй Еўропы: этнічная гісторыя
6. Традыцыйная культура
7. Этнічныя працэсы і міжэтнічныя адносіны ў сучаснай Еўропе

Літаратура:

Брак у народов Северной и Северо-Западной Европы М: Наука, 1990. - 176 с.

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Зимние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1973. — 352 с.

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Весенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1977. — 360 с.

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Летне-осенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1978. — 296 с.

Культура и быт зарубежной Европы. Этнографические исследования М: Наука, 1967. — 246 с.

Семінарскія заняткі № 10

Асноўныя этапы этнічнай гісторыі Беларусі

1. Перыядызацыя этнічнай гісторыі Беларусі
2. Гаспадарчыя заняткі ў эпоху каменнага веку
3. Рассяленне індаеўрапейцаў
4. Змены ў матэрыяльнай культуры ў бронзавым і раннім жалезным веку
5. Масавое рассяленне славян на тэрыторыі Беларусі.
6. Характарыстыка: дрыгавічы, радзімічы, крывічы
7. Этнічныя працэсы ў Беларусі ў XIV-XVIII стст
8. Этнакультурныя працэсы ў XIX ст
9. Этнакультурнае развіццё беларусаў у XX-XXI стст.

Літаратура:

- Беларусы / пад. Рэд. А.І. Лакотка, М.Ф. Піліпенка – Мінск: Беларус. Навука, 1995-2008. – Т. 1-10.
- Пилипенко, М.Ф. Этнография Белоруссии/ М.Ф. Пилипенко. – Минск: Высшэйшая школа, 1981. — 192 с.
- Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.
- Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метада-дапам. / Т.А. Наваградскі [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.

Семінарскія заняткі № 11

Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

1. Асноўныя кірункі дзейнасці і дасягненні беларускіх этнографіаў
2. А.Р. Кіркоў
3. П.В. Шэйн
4. І.І. Насовіч
5. Ю.Ф. Крачкоўскі
6. А.Я. Багдановіч
7. М.Я. Нікіфароўскі
8. М.В. Доўнар-Запольскі
9. І.А. Сербіаў

10. А. К. Сержпутоўскі
11. Якія новыя метады даследаванняў ў галіне этнаграфіі распрацоўваліся ў XX ст.
12. Развіццё беларускай этнаграфіі ў 20-30-х гг. XX ст.
13. Развіццё беларускай этнаграфіі ў 50-60-ыя гг. XX ст.

Літаратура:

Бандарчык, В. К. Гісторыя беларускай этнаграфіі : пачатак XX ст. / В. К. Бандарчык ; [рэд. : П. Ф. Глебка]. — Мінск : Навука і тэхніка, 1970. — 123 с.

Бандарчык, В. К. Гісторыя беларускай савецкай этнаграфіі / В. К. Бандарчык ; Акад. навук Беларус. ССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. — Мінск : Навука і тэхніка, 1972. — 168 с.

Бандарчык, В. К. Беларуская этнаграфія і фальклор у працах славянскіх вучоных эпохі рамантызму / В. К. Бандарчык, Л. А. Малаш ; Акад. навук БССР, Беларус. кам. славістаў. — Мінск : Навука і тэхніка, 1973. — 35 с.

Беларусы / пад. Рэд. А. І. Лакотка, М. Ф. Піліпенка — Мінск: Беларус. Навука, 1995-2008. — Т. 1-10.

Пилипенко, М. Ф. Этнография Белоруссии / М. Ф. Пилипенко. — Минск: Вышэйшая школа, 1981. — 192 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. — Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метады-дапам. / Т. А. Наваградскі [і інш.]. — Мінск: БДУ, 2009. — 335 с.

Семінарскія заняткі № 12 Этнаграфія Беларусі ў міжваенны перыяд

1. Навуковыя этнаграфічныя ўстановы ў БССР
2. Краязнаўчы рух у 1920-1930-х гг
3. “Курс беларусазнаўства”
4. Этнаграфічныя паездкі І. Сербавы па Палессю
5. Збор этнаграфічных звестак А. Сержпутоўскім, А. Шлюбскім, В. Ластоўскім, Я. Лёсікам
6. Этнаграфічная экспедыцыя Н. Лебедзевы па Палессю
7. Вераванні беларусаў у матэрыялах М. Нікольскага
8. Этнаграфічнае вивучэнне Заходняй Беларусі
9. Фарміраванне беларускага музея ў Вільні

Літаратура:

Бандарчык, В. К. Гісторыя беларускай этнаграфіі : пачатак XX ст. / В.

К. Бандарчык ; [рэд. : П. Ф. Глебка]. — Мінск : Навука і тэхніка, 1970. —123 с.

Бандарчык, В. К. Гісторыя беларускай савецкай этнаграфіі / В. К. Бандарчык ; Акад. навук Беларус. ССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. —Мінск : Навука і тэхніка, 1972. —168 с.

Бандарчык, В. К. Беларуская этнаграфія і фальклор у працах славянскіх вучоных эпохі рамантызму / В. К. Бандарчык, Л. А. Малаш ; Акад. навук БССР, Беларус. кам. славістаў. — Мінск : Навука і тэхніка, 1973. —35 с.

Живописная Россия: Полесье: Репринт. воспроизведение изд. 1882 г. — 2-е изд. — Минск: Бел. Эн., 1994. — 490 с.

Сербов, И.А. С поездки по Полесью 1911-1912 гг. / И.А. Сербов. — Вильна, 1914. — 128 с.

Сержпутоўскі, А. К. Прымкі і забабоны беларусаў-палешукоў / А. К. Сержпутоўскі. — Мінск, 1930. — 230 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. — Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Семінарскія заняткі № 13 Традыцыйныя заняткі беларусаў

1. Земляробства
2. Прылады працы
3. Абрады і звычаі, звязаныя з земляробствам
4. Жывёлагадоўля
5. Збіральніцтва
6. Рыбалоўства

Літаратура:

Живописная Россия: Полесье: Репринт. воспроизведение изд. 1882 г. — 2-е изд. — Минск: Бел. Эн., 1994. — 490 с.

Молчанова, Л.А. Материальная культура белорусов / Л.А. Молчанова. — Минск : Наука и техника, 1968. — 230 с.

Молчанова, Л.А. Производственная деятельность и материальная культура белорусского крестьянства XIX — начала XX в. : автореф. дис. ... д-ра ист. наук : 576 / Л.А.Молчанова ; Акад. наук СССР, Ин-т этнографии им. Миклухо-Маклая. — Минск, 1969. — 51 с.

Народная сельскагаспадарчая тэхніка беларусаў. — Мінск, 1974.

Пилипенко, М.Ф. Этнография Белоруссии/ М.Ф. Пилипенко. — Минск: Вышэйшая школа, 1981. — 192 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. — Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метада-дапам. / Т.А. Наваградскі [і інш.]. — Мінск: БДУ, 2009. — 335 с.

Семінарскія заняткі № 14

Традыцыйнае беларускае жыллё

1. Тыпы ,планіроўка, памеры пасяленняў
2. Тыпы забудовы: а) вяночны двор; б) пагонны двор; в) двор з незвязанымі пабудовамі
3. Будаўнічыя матэрыялы і канструкцыі: а) зруб; б) падмурак; в) падлога; г) столь; д) страха; е) дахавыя матэрыялы.
4. Інтэр'ер традыцыйнага беларускага жылля
5. Жыллё ў звычаях і абрадах беларускага народа

Літаратура:

Байбурын, А.К. Жилище в обычаях и представлениях восточных славян. – Л: Наука, 1983. – 191 с.

Беларускае народнае жыллё // Акадэмія навук БССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ; рэдкал.: В.К. Бандарчык [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1973. – 125 с.

Беларусы. Т.2. Дойлідства. – Мінск, 1997.

Молчанова, Л.А. Материальная культура белорусов / Л.А. Молчанова. – Мінск : Наука и техника, 1968. – 230 с.

Пилипенко, М.Ф. Этнография Белоруссии/ М.Ф. Пилипенко. – Мінск: Вышэйшая школа, 1981. — 192 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метадапамаг. / Т.А. Наваградскі [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.

Семінарскія заняткі № 15

Беларускі народны касцюм

1. Традыцыйны беларускі касцюм як соцыякультурны паказчык
2. Жаночы касцюм
3. Мужчынскі касцюм
4. Галаўныя ўборы
5. Абутак
6. Аксесуары
7. Рытуальны касцюм
8. Змены ў традыцыйным народным адзенні ў XX ст.

Літаратура:

Беларускае народнае адзенне. – Мінск: Навука і тэхніка, 1975. – 96 с.

Лобачевская, О.А. Белорусский народный костюм: крой, вышивка и декоративные швы / О.А. Лобачевская. – Мінск: Беларуская навука, 2009 – 279 с.

Молчанова, Л.А. Материальная культура белорусов / Л.А. Молчанова. – Минск : Наука и техника, 1968. – 230 с.

Раманюк, М.Ф. Беларускае народнае адзенне / М.Ф. Раманюк. – Мінск: Беларусь, 1981. – 317 с

Пилипенко, М.Ф. Этнография Белоруссии/ М.Ф. Пилипенко. – Минск: Вышэйшая школа, 1981. — 192 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метада-дапам. / Т.А. Наваградскі [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.

Семінарскія заняткі № 16

Традыцыйная культура харчавання

1. Асаблівасці беларускай кухні ва ўсходнеславянскім кантэксце
2. Штодзённая ежа
3. Рытуальная ежа
4. Традыцыйныя напоі
5. Застольны этыкет беларусаў

Літаратура:

Зайкоўскі, Э.М., Тычка, Т.К. Старадаўняя беларуская кухня. – Мінск: Ураджай, 1995. – 287 с.

Корзун І.П. Беларуская кухня / І.П. Корзун. - Мінск: Ураджай, 1992. - 176с.

Літоўская гаспадыня. Першая беларуская гаспадарча-кулінарная энцыклапедыя. – Мінск : Беларусь, 2012. – 383 с

Наваградскі, Т.А. Традыцыі народнага харчавання беларусаў / Т.А. Наваградскі ; Нац. ін-т адукацыі. – Мінск : НІА, 2000. – 111 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метада-дапам. / Т.А. Наваградскі [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.

Семінарскія заняткі № 17

Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны

1. Этнаграфічнае вывучэнне і картаграфаванне кампанентаў матэрыяльнай культуры беларусаў

2. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны і іх характарыстыка:

Паазер'е, Панямонне, Цэнтральная Беларусь, Заходняе і Усходняе Палессе

2. Этнакультурныя кампаненты на паграніччы суседніх рэгіёнаў

Літаратура:

Локотко, А.И. Белорусское народное зодчество / А.И. Локотко. – Минск: Наука и техника, 1991. – 119 с.

Милюченков, С.А. Белорусское народное гончарство / С.А. Милюченков. – Минск: Наука и техника, 1984. – 181 с.

Сергачев, С.А. Белорусское народное зодчество / С.А. Сергачев. – Минск: Ураджай, 1992. – 254 с.

Титов, В.С. Историко-этнографическое районирование материальной культуры белорусов / В.С. Титов. – Минск: Наука и техника, 1983. – 150 с.

Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.

Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метада-дапам. / Т.А. Навагродскі [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.

4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа разлічана на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ, у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме (па выбару).

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай. Кантроль за выкананнем СРС адбываецца ў адпаведнасці з дадатковым раскладам.

1. Назавіце прадмет і аб'ект вывучэння этналогіі
2. Чым адрозніваецца этналогія ад этнаграфіі
3. Назавіце асноўныя этапы фарміравання этналогіі ў свеце
4. Назавіце прозвішчы вядомых беларускіх этнографіў XIX ст Назавіце асноўныя кірункі іх дзейнасці?
5. Даць характарыстыку дзейнасці этнографіў пачатку XX ст. Чым адрознівалася іх дзейнасць?
6. Назавіце асноўныя этапы фарміравання і правядзення этнаграфічнай экспедыцыі?
7. Што такое гісторыка-этнаграфічны рэгіён, назавіце асноўныя.
8. Якія тыпы паселішчаў Вы ведаеце?
9. Тыпы двароў беларусаў
10. Асноўныя планіроўкі інтэр'ера традыцыйнага жылля беларусаў
11. Асноўныя традыцыйныя заняткі беларусаў.
12. Асноўныя цэнтры ганчарства на Беларусі. Даць характарыстыку.
13. Асноўныя вырабы ткацтва, даць характарыстыку вырабам
14. Пчалярства. Асноўныя этапы развіцця.
15. Сямейнае звычайнае права і яго роля ў фарміраванні асобы
16. Зямельнае звычайнае права
17. Этапы правядзення вяселля

18. Радзінная абраднасць і роля павітухі
19. Асноўныя этапы будаўнічай абраднасці
20. Каляндарныя абрады ў жыцці беларусаў

4.2 Пытанні да экзамена (I семестр)

1. Прадмет і аб'ект этналогіі
2. Этнос і этнічныя прыкметы
3. Этнічная тэрыторыя
4. Крыніцы і метады этналагічных даследаванняў
3. Метады збору і апрацоўкі этнаграфічнай інфармацыі
4. Этнос у традыцыйным і індустрыяльным грамадстве
5. Класіфікацыя культур у этналогіі
6. Класіфікацыя паводле падабенства фізічнага аблічча
7. Роля экалагічнага асяроддзя, ізаляцыі, змешвання
8. Моўная класіфікацыя
9. Этнаграфічныя веды ў Старажытным Егіпце
10. Канцэпцыя залатога веку Гесіода
11. Этналагічныя погляды Тацыта
12. Этналагічныя звесткі ў Іардана, Пракопія Кесарыйскага, Канстанціна Парфірагенета
13. Кніга “Марка Пола” і яе ўплыў на еўрапейскую навуковую думку
14. Этнаграфічныя веды ў сярэднявечнай Еўропе
15. Асноўныя ідэі “міфалагічнай школы” Я. і В. Грым, М. Мюлер, А. Кун
16. Эвалюцыянізм. Асноўныя пастулаты
17. Дыфузіянізм. Сутнасць канцэпцыі
18. Функцыяналізм і структуралізм
19. Этнічныя супольнасці Аўстраліі. Абарыгены.
20. Этнічныя супольнасці Меланезіі
21. Этнічныя супольнасці Палінезіі
22. Этнічныя супольнасці Мікранезіі
23. Этнічныя супольнасці Амерыкі. Эскімосы.
24. Этнічныя супольнасці Амерыкі. Элеуты.
25. Этнічныя супольнасці Амерыкі. Іракезы
26. Цывілізацыя Цэнтральнай Амерыкі
27. Цывілізацыя Паўднёвай Амерыкі
28. Антрапалагічны склад насельніцтва Афрыкі
29. Бушмены. Агульная характарыстыка
30. Пігмеі

31. Масаі
32. Этнічныя супольнасці Паўднёвага Каўказа
33. Этнічныя супольнасці Сярэдняй Азіі
34. Этнічныя супольнасці Паўднёвай Азіі
35. Народы Паўднёва-Усходняй Азіі
36. Этнічныя супольнасці Усходняй Азіі
37. Класіфікацыя этнічных супольнасцей Еўропы
38. Раманскія народы Заходняй Еўропы
39. Традыцыйная і жухоўная культура. Германскія народы
40. Этнічныя супольнасці заходніх славян
41. Этнічныя супольнасці паўднёвых славян
42. Этнічныя супольнасці Усходняй Еўропы
43. Народы Прыбалтыкі: эстонцы
44. Народы Прыбалтыкі: латышы
45. Народы Прыбалтыкі: літоўцы
46. Каляндарныя звычаі і абрады балтаў

Пытанні да экзамену (II семестр)

1. Этнас і этнічныя прыкметы
2. Этнас і этнасфера ў канцэпцыі Л.Гумілеву
3. Этнічныя працэсы і іх характарыстыка
4. Этнічная тэрыторыя і этнічныя межы
5. Этнагенез і этнічная гісторыя
6. Першыя пісьмовыя звесткі пра Беларусь і яе насельніцтва.
7. Даследаванне культуры, побыту беларусаў ў к. XVIII-першай пал. XIX ст.
8. Этналагічнае вывучэнне Беларусі у другой палове XIX ст.- пач. XX ст.
9. Этналагічнае вывучэнне Беларусі ў друг. пал. XX-пач. XXI стст.
10. Этнічная гісторыя беларусаў у XVII-XVIII стст.
11. Этнічныя працэсы у Беларусі ў канцы XVIII – пер. пал. XIX ст.
12. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны Беларусі
13. Гістарычныя тыпы пасяленняў
14. Тыпы традыцыйнага беларускага жылля
15. Сядзіба і сядзібныя забудовы
16. Інтэр’ер беларускага народнага жылля
17. Асноўныя будаўнічыя канструкцыі
18. Жыллё ў абрадах і звычаях беларусаў
19. Формы сялянскай абшчыны
20. Гаспадарчыя заняткі беларусаў: земляробства
21. Традыцыйныя рамёствы

- 22.Развіцце ганчарства ў Беларусі
- 23.Развіцце ткацтва ў Беларусі
- 24.Бандарства і сталярства
25. Такарнае рамяство
26. Гарбарства
- 27.Гаспадарчая дзейнасць беларусаў: жывёлагадоўля
- 28.Пчальярства і прылады працы
- 29.Паляванне.
30. Транспартныя сродкі: суднабудаўніцтва
- 31.Гужавы транспарт
- 32.Зімовыя віды транспарту
- 33.Комплекс традыцыйнага мужчынскага адзення
- 34.Комплекс традыцыйнага жаночага адзення
- 35.Сям'я і сямейны побыт
36. Сям'я і роднасна-сваяцкія адносіны беларусаў
- 37.Сямейнае і спадчыннае звычайнае права
- 38.Звычаі і абрады, што суправаджалі развод
- 39.Абрады і звычаі пры провадах у войска
40. Прававая культура беларусаў. Функцыі звычайнага права.
- 41.Традыцыйныя формы і метады сямейнага захавання.
42. Традыцыйныя гульні дзяцей XIX-пачатку XX стст
- 43.Дзіцячы побыт
44. Традыцыйная беларуская кухня
- 45.Каляндарныя абрады: зімнія, вясеннія
- 46.Каляндарныя абрады: летнія, восеньскія
- 47.Радзінная абраднасць беларусаў
- 48.Вясельная абраднасць беларусаў

5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1 Тэматычны план

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных заняткаў		
	усяго	лекцыі	семінары
Уводзіны	2	2	
Раздзел I. Класіфікацыя этнічных супольнасцей свету			
Тэма 1. Крыніцы і метады этналогіі	2	2	
Тэма 2. Аб'ект, прадмет этналагічных даследаванняў	2	2	
Тэма 3. Класіфікацыя культур у этналогіі	4	2	2
Раздзел II. Гісторыя этналогіі			
Тэма 4. Этнаграфічныя веды на Старажытным Усходзе і ў антычным свеце	2	2	
Тэма 5. Этнаграфічныя веды ў сярэднявечнай Еўропе	2	2	
Тэма 6. Этнаграфічныя веды ў Еўропе XVI – першай палове XIX ст.	2	2	
Раздзел III. Этнічныя супольнасці свету			
Тэма 7. Этнічныя супольнасці Аўстраліі і Акіяніі	4	2	2
Тэма 8. Этнічныя супольнасці Амерыкі	6	2	4
Тэма 9. Этнічныя супольнасці Афрыкі	4	2	2
Тэма 10. Этнічныя супольнасці Азіі	6	2	4
Тэма 11. Этнічныя супольнасці Еўропы	6	2	4
Раздзел IV. Гісторыя этнаграфічнага вывучэння Беларусі			
Тэма 12. Асноўныя этапы этнічнай гісторыі	4	2	2
Тэма 13. Антычныя і візантыйскія аўтары аб старажытным насельніцтве Беларусі	2	2	
Тэма 14. Этнаграфічнае даследаванне Беларусі ў канцы XVIII- першай палове XIX ст.	2	2	
Тэма 15. Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.	2		2
Тэма 16. Этнаграфія Беларусі ў міжваенны перыяд			

Тэма 17. Этнаграфія Беларусі ў другой палове XX – пачатку XXI ст.	2	2	
Раздзел V Традыцыйная культура беларусаў			
Тэма 18. Традыцыйныя заняткі беларусаў	2		2
Тэма 19. Традыцыйны грамадскі лад	2	2	
Тэма 20. Гістарычныя тыпы паселішчаў	2	2	
Тэма 21. Традыцыйнае беларускае жыллё	4	2	2
Тэма 22. Жыллё ў звычаях і абрадах беларусаў	2	2	
Тэма 23. Беларускі народны касцюм	4	2	2
Тэма 24. Сям’я і сямейныя традыцыі	2	2	
Тэма 25. Традыцыйныя промыслы і рамёствы	2	2	
Тэма 26. Транспартныя сродкі беларусаў	2	2	
Тэма 27. Традыцыйная духоўная культура	2	2	
Тэма 28. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны Беларусі	2		2
Тэма 29. Традыцыйныя духоўная культура беларусаў	2	2	
Тэма 30. Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны ў Беларусі	2	2	
Разам...	88	54	34

5.2 Асноўная літаратура

1. Аверкиева, Ю.П. Индейцы Северной Америки. От родового общества к классовому // Ю.П. Аверкиева. - М: Наука, 1974. – 348 с.
2. Арутюнов, С.А. Народы и культуры. Развитие и взаимодействие/ С.А. Арутюнов. - М: Наука, 1989. – 247
3. Байбурын, А.К. Жилище в обычаях и представлениях восточных славян. – Л: Наука, 1983. – 191 с.
4. Бандарчык, В. К. Гісторыя беларускай этнаграфіі : пачатак XX ст. / В. К. Бандарчык ; [рэд. : П. Ф. Глебка]. — Мінск : Навука і тэхніка, 1970. — 123 с.
5. Бандарчык, В. К. Гісторыя беларускай савецкай этнаграфіі / В. К. Бандарчык ; Акад. навук Беларус. ССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. —Мінск : Навука і тэхніка, 1972. —168 с.
6. Бандарчык, В. К. Беларуская этнаграфія і фальклор у працах

славянскіх вучоных эпохі рамантызму / В. К. Бандарчык, Л. А. Малаш ; Акад. навук БССР, Беларус. кам. славістаў. — Мінск : Навука і тэхніка, 1973. — 35 с.

7. Беларускае народнае жылл [Акадэмія навук БССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ; рэдкал.: В.К. Бандарчык [і інш.]. — Мінск : Навука і тэхніка, 1973. — 125 с.

8. Беларускае народнае адзенне. — Мінск: Навука і тэхніка, 1975. — 96 с.

9. Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник / С.И. Брук. - М: Наука, 1981. — С. 165.

10. Бутинов, Н.А. Социальная организация полинезийцев // Н.А. Бутинов. - М.: Наука, 1985. - 224 с.

11. Васильев, Л. С. Культы, религии, традиции в Китае // Л.С. Васильев. - 2-е изд. М: Изд-во «Восточная литература» РАН, 2001.- 488 с.

12. Живописная Россия: Полесье: Репринт. воспроизведение изд. 1882 г. — 2-е изд. — Минск: Бел. Эн., 1994. — 490 с.

13. Исторические судьбы американских индейцев. Проблемы индеанистики. Отв. ред. В.А. Тишков. М: Наука, 1985. — 349 с.

14. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Зимние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1973. — 352 с.

15. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Весенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1977. — 360 с.

16. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Летне-осенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1978. — 296 с.

17. Культура и быт зарубежной Европы. Этнографические исследования М: Наука, 1967. — 246 с.

18. Львова, Э.С. Этнография Африки // Э.С. Львова. - М: Изд-во МГУ, 1984. — 246 с.

19. Нароўская, А.М. Жыллё ў звычаях і абрадах беларусаў (канец XIX — пачатак XX стст.) / А. М. Нароўская

20. Нароўская, А. М. Інтэр'ер традыцыйнага народнага жылля / А. М. Нароўская // Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. / Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларус. культуры, мовы і літаратуры, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы. — Мінск, 2015. — Т. 3, кн. 1. — С. 116–195.

21. Нерсесов Я.И. 250 веков доколумбовой Америки: Эксперим. учеб. Пособие // Я.И. Нерсесов. - М: МИРОС, 1997. - 320 с.

22. Николаев, В. Д. Американцы: Очерки // В.Д. Николаев.. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Советский писатель, 1985. — 479 с.

23. Пилипенко, М.Ф. Этнография Белоруссии/ М.Ф. Пилипенко. — Минск: Вышэйшая школа, 1981. — 192 с.

24. Проблемы истории и этнографии Америки: Сб. статей. М: Наука, 1979. – 279 с.
25. Раманюк, М.Ф. Беларускае народнае адзенне / М.Ф. Раманюк. – Мінск: Беларусь, 1981. – 317 с.
26. Уайт, Д.М. Индейцы Северной Америки: Быт, религия, культура // Д.М. Уайт.- М., 2006. – 314 с.
27. Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1989. - 575 с.
28. Этналогія Беларусі. Традыцыйная культура насельніцтва ў гістарычнай перспектыве: вучэб. метада-дапам. / Т.А. Наваградскі [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2009. – 335 с.
29. Этнология: Учебное пособие для вузов / Под ред. Е.В. Миськовой, Н.Л. Мехедова, В.В. Пименова. М: Академический проект, 2005. – 484 с.

5.2 Дадатковая літаратура

1. Арутюнов, С.А. Язык и этнические процессы // Расы и народы. Вып. 15. М., 1985. – С. 30—55.
2. Бейлис, В.А. Традиция в современных культурах Африки // В.А. Бейлис. - М: Наука, 1986.- 248 с.
3. Беларусы / пад. Рэд. А.І. Лакотка, М.Ф. Піліпенка– Мінск: Беларус. Навука, 1995-2008. – Т. 1-10.
4. 3. Брак у народов Северной и Северо-Западной Европы М: Наука, 1990. – 176 с.
5. Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник / С.И. Брук. - М: Наука, 1981. – С. 165.
6. Васильев, Л. С. Культы, религии, традиции в Китае // Л.С. Васильев. - . 2-е изд. М: Изд-во «Восточная литература» РАН, 2001.- 488 с.
7. Лобачевская, О.А. Белорусский народный костюм: крой, вышивка и декоративные швы / О.А. Лобачевская. – Минск: Беларуская навука, 2009 – 279 с.
6. Марков, Г.Е. Кочевники Азии. Структура хозяйства и общественной организации // Г.Е. Марков. - М.: МГУ. 1976. - 320 с.
7. Минько, Л. Н. Народная медицина Белоруссии: (Краткий исторический очерк) / Л.Н. Минько. – Мінск, 1969.
8. Молчанова, Л. А. Материальная культура белорусов / Л.А. Молчанова. – Минск, 1968.
9. Народы мира: Этнографические очерки. Народы Юго-Восточной Азии. М: Наука, 1966. – 762 с.
10. Народы мира: Этнографические очерки. Народы Южной Азии. М: Изд-во Акад. Наук СССР, 1963. – 964 с.
11. Роуз, Ф. Аборигены Австралии (Их прошлое и настоящее) // Ф. Роуз.. – М.: Наука, 1981. – 160 с.

12. Сербов, И.А. С поездки по Полесью 1911-1912 гг. / И.А. Сербов. – Вильна, 1914. – 128 с.
13. Сержпутоўскі, А. К. Прымкі і забабоны беларусаў-палешукоў / А. К. Сержпутоўскі. – Мінск, 1930. – 230 с.
14. Токарев, С.А. Религия в истории народов мира // С.А. Токарев. – Издание 4-е, испр. и перераб. – М.: Издательство политической литературы, 1986. – 576 с.
15. Традиционные культуры африканских народов – прошлое и настоящее. М: Изд-во Восточная литература, 2000. - 272 с.
16. Шпажников, Г.А. Религии стран Африки // Г.А. Шпажников. - М: Наука, 1981. – 365 с.
17. Чебоксаров, Н.Н. Этническая антропология Китая // Н.Н. Чебоксаров. - . М: Наука, 1982. – 301 с.
18. Этнаграфія беларусаў: гістарыяграфія, этнагенез, этнічная гісторыя. – Мінск, 1985.